

"Davlat xizmatida halollik: manfaatlar to'qnashuvi va etik normalar masalasi"

ISKANDAROVA KAMOLOTXON

Annotatsiya: Mazkur maqolada davlat xizmatida halollik, manfaatlar to'qnashuvi va etik normalar muammolari o'rganiladi. Davlat xizmatchilari faoliyatida halollik, shaxsiy manfaatlar va umumiy jamoat manfaatlari o'rtasida muvozanatni saqlash zarurati bugungi kunning dolzarb masalalaridan biridir. Maqolada manfaatlar to'qnashuvi tushunchasi, uning davlat xizmatiga ta'siri, shuningdek, etik normalarning ahamiyati va amaliyotdagi yondashuvlar tahlil qilinadi. Davlat xizmati tizimida halollikni ta'minlashda yuzaga keladigan muammolar, ularga qarshi kurashishning huquqiy va amaliy usullari, shuningdek, bu sohada takomillashtirish uchun zarur bo'lgan qadamlar ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: davlat xizmati, halollik, manfaatlar to'qnashuvi, etik normalar, korrupsiya, ijtimoiy adolat, qonunchilik.

Kirish

Davlat xizmatida halollikning ta'minlanishi va manfaatlar to'qnashuvining oldini olish, fuqarolar va davlat o'rtasidagi ishonchni mustahkamlash uchun juda muhimdir. Halollik, davlat xizmatining muhim qadriyatlaridan biri bo'lib, bu amaliyotning shakllanishi va rivojlanishi ko'p jihatdan davlat xizmatchilarining etik xulq-atvori, qonunchilikka rioya qilish darajasiga bog'liq. Biroq, davlat xizmatchilarining shaxsiy manfaatlari bilan davlat manfaatlarining to'qnashuvi holatlari, davlat xizmatining samaradorligini pasaytirish va korrupsiyani rivojlantirish xavfini tug'diradi.

Maqolada davlat xizmatidagi halollik masalalari, manfaatlar to'qnashuvi va etik normalar o'rtasidagi bog'lanishlar, shuningdek, halollikni ta'minlashda muammolar va yondashuvlar haqida tahlil qilishga harakat qilinadi. Davlat xizmatida halollikning ta'minlanishi, nafaqat qonunchilikka, balki xizmatchilarning shaxsiy axloqiy me'yorlariga ham bog'liqdir. Shunday qilib, maqolada korrupsiya va manfaatlar to'qnashuvini oldini olish uchun qanday choralar ko'rish kerakligi haqida o'z tavsiyalarimizni keltiramiz.

Asosiy qism

1. Davlat xizmatida halollik va etik normalar

Davlat xizmati, davlatni boshqarish va fuqarolarni qo‘llab-quvvatlashda asosiy vosita bo‘lib xizmat qiladi. Halollik, davlat xizmati tizimining fundamental qadriyatlaridan biri sifatida, xizmatchilarning shaxsiy manfaatlari bilan davlat manfaatlari o‘rtasidagi to‘qnashuvlarni oldini olishga, korrupsiyaning oldini olishga va ijtimoiy adolatni ta‘minlashga xizmat qiladi.

Halollik, har qanday davlat xizmatchisi uchun eng yuqori ahamiyatga ega etik prinsipdir. Bu prinsiplarga asoslanib, xizmatchilar o‘z ishlarini to‘g‘ri, aniq, shaffof va faqat davlat manfaatlarini hisobga olgan holda bajarishlari kerak. Biroq, ko‘p hollarda, davlat xizmatchilari o‘z manfaatlarini davlat manfaatlaridan ustun qo‘yishadi, bu esa manfaatlar to‘qnashuvi va korrupsiyaning rivojlanishiga olib keladi.

Davlat xizmatidagi etik normalar, nafaqat xizmatchilarning faoliyatini tartibga soladi, balki ijtimoiy ahamiyatga ega bo‘lgan qarorlar qabul qilishda shaxsiy manfaatlarini cheklaydi. Etik normalarning asosiy maqsadi – davlat xizmatchilarining ijtimoiy mas‘uliyatini ta‘minlash va ularni o‘z faoliyatlarida halollikka, adolatga va axloqiy me‘yorlarga rioya qilishga undashdir.

2. Manfaatlar to‘qnashuvi: ta‘rif va muammolar

Manfaatlar to‘qnashuvi – bu davlat xizmatchisining shaxsiy manfaatlari bilan davlat yoki jamoat manfaatlarini o‘rtasidagi nizolardir. Manfaatlar to‘qnashuvi, ayniqsa, davlat xizmatchilari faoliyatida ko‘plab salbiy oqibatlariga olib kelishi mumkin. Misol uchun, davlat xizmatchisi o‘z shaxsiy manfaatlarini ta‘minlash uchun davlat resurslarini suiiste‘mol qilishi yoki qarorlar qabul qilishda bevosita o‘z manfaatlarini ilgari surishi mumkin. Bu holatlar davlat xizmatining ishonchliligini, shaffofligini va samaradorligini pasaytiradi, korrupsiyaning rivojlanishiga olib keladi.

O‘zbekiston Respublikasining **Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risidagi qonun** va boshqa tegishli hujjatlar, manfaatlar to‘qnashuvini oldini olish va halollikni ta‘minlash uchun qator me‘yorlarni belgilab beradi. Biroq, ba‘zi hollarda, qonunlar samarali amal qilmaydi, yoki xizmatchilar o‘z manfaatlari uchun qonunlarni buzadilar. Bu holatlar davlat xizmatining shaffofligini va ishonchliligini pasaytiradi.

Manfaatlar to‘qnashuvi davlat xizmatchilarining barcha faoliyat turlariga ta‘sir ko‘rsatishi mumkin. Xususan, ular davlat tenderlari, shartnomalar va boshqa moliyaviy qarorlar qabul qilishda bevosita o‘z shaxsiy manfaatlarini ilgari surishlari mumkin. Bu esa, davlat resurslarining noto‘g‘ri taqsimlanishiga, ijtimoiy adolatsizlikka va korrupsiyaning rivojlanishiga olib keladi.

3. Etik normalar va ularning amaliy ahamiyati

Etik normalar, davlat xizmatchilarining faoliyatida halollikni ta'minlash uchun muhim vositadir. Etik me'yorlar, shaxsiy manfaatlarni davlat manfaatlaridan ajratish, shaffoflikni ta'minlash va korrupsiyani kamaytirish uchun zarurdir. Etik normalar, shuningdek, davlat xizmatchilarini adolatli, samarali va mas'uliyatli ish olib borishga undaydi.

O'zbekistonning **Davlat xizmatchilari haqidagi qonun** va boshqa normativ-huquqiy hujjatlar, davlat xizmatchilariga ma'lum etik me'yorlar, xulq-atvor qoidalarini belgilaydi. Etik normalar quyidagi asosiy jihatlardan iborat bo'lishi kerak:

- **Shaffoflik** – davlat xizmatchilari o'z faoliyatlarini ochiq va shaffof amalga oshirishlari, qarorlar va faoliyatlar yuzasidan jamoatchilikka ma'lumot berishlari kerak.
- **Adolat** – barcha fuqarolarga teng imkoniyatlar yaratish, shaxsiy manfaatlarga asoslanmagan qarorlar qabul qilish.
- **Mas'uliyat** – davlat xizmatchilari o'z faoliyatlari uchun javobgar bo'lishi va o'z vazifalarini halollik bilan bajarishlari zarur.

Etik me'yorlar amaliyotda ishlashi uchun, avvalo, ularni hurmat qilish va rioya qilishni ta'minlash zarur. Shu bilan birga, halollik va etik normalarga rioya qilmagan xizmatchilar uchun jazo mexanizmlari mavjud bo'lishi kerak. Masalan, davlat xizmatidagi xizmatchilarni noqonuniy faoliyat uchun jazo choralarini qo'llash, sud orqali ularni javobgarlikka tortish tizimlarini kuchaytirish talab etiladi.

4. Korrupsiyaga qarshi kurashishda halollikni ta'minlash

Halollik, manfaatlar to'qnashuvi va korrupsiyaning oldini olish borasida asosiy muammo hisoblanadi. Korrupsiya, davlat xizmatidagi halollikni pasaytiradi va xalqning davlatga bo'lgan ishonchiga zarar yetkazadi. O'zbekiston Respublikasida korrupsiyaga qarshi kurashish uchun qator qonunlar va normativ-huquqiy hujjatlar mavjud bo'lib, bu sohada samarali nazorat va jazolash mexanizmlari yaratilgan.

Biroq, korrupsiyani oldini olish uchun amaliy choralar hali ham yetarli emas. Shu sababli, davlat xizmatida halollikni ta'minlash Korrupsiyaga qarshi kurashishda halollikni ta'minlash (davomi)

Halollikni ta'minlash va korrupsiyaning oldini olish uchun mamlakatda huquqiy, iqtisodiy va ma'naviy choralar birgalikda amalga oshirilishi zarur. Korrupsiyaning oldini olishda davlat xizmatchilarining etik normalarga rioya qilishini ta'minlashning eng samarali usuli – bu ularning shaxsiy manfaatlari va davlat manfaatlari o'rtasidagi

ajratishni kuchaytirishdir. O'zbekiston Respublikasi Korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha maxsus agentlik tashkil etgan bo'lib, bu agentlik davlat xizmatchilari faoliyatini monitoring qilish, shikoyatlar asosida tekshiruvlar o'tkazish va korrupsiya holatlarini fosh qilish bilan shug'ullanadi.

Bundan tashqari, korrupsiyaga qarshi kurashishda bir qancha xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik, shu jumladan, **Birlashgan Millatlar Tashkiloti**, **Xalqaro Valyuta Jang'armasi** va **Jahon Banki** kabi tashkilotlar bilan tajriba almashish, hamda xalqaro standartlar asosida milliy qonunlarni takomillashtirish juda muhimdir. Xususan, korrupsiyani oldini olishga qaratilgan qonunchilikni ishlab chiqishda, davlat xizmatchilari o'rtasida axloqiy va etik xulq-atvorni shakllantirish uchun samarali treninglar va o'quv kurslarini tashkil etish zarur.

Davlat xizmatchilariga qarshi jazo choralari, jumladan, jinoyat kodeksi va boshqa tegishli qonunlar asosida jinoiy javobgarlikni belgilash, ular o'rtasida ishonchni mustahkamlash va korrupsiyaning oldini olishda muhim rol o'ynaydi. Korrupsiya bilan bog'liq xatti-harakatlar uchun aniq va qat'iy jazo choralari ko'rish, korrupsiyaga qarshi kurashishda kuchli huquqiy tizim yaratish zarur.

5. Davlat xizmatida etik normalarni kuchaytirish uchun tavsiyalar

Davlat xizmatida halollikni ta'minlash va manfaatlar to'qnashuvini oldini olish uchun bir qator amaliy choralarga murojaat qilish mumkin. Quyidagi tavsiyalar, davlat xizmatida etik normalarni kuchaytirish va korrupsiyaning oldini olish uchun asosiy qadamlar sifatida ko'rib chiqilishi mumkin:

1. **Etik kodeksni kuchaytirish va tizimlashtirish:** Davlat xizmatchilari uchun yagona va aniq etik kodeks ishlab chiqilishi lozim. Bu kodeksda davlat xizmatchilarining qanday xulq-atvor qoidalariga rioya qilishlari kerakligi, shaxsiy manfaatlar davlat manfaatlaridan ajratilishi, manfaatlar to'qnashuvi holatlari qanday aniqlanib, ularni qanday hal qilish kerakligi aniq ko'rsatilgan bo'lishi kerak.

2. **Jamoat nazoratini kuchaytirish:** Davlat xizmatida korrupsiyaga qarshi kurashishda jamoat nazoratini kuchaytirish muhim ahamiyatga ega. Fuqarolarni davlat xizmatining shaffofligi va samaradorligini nazorat qilishga jalb qilish, ijtimoiy media va mustaqil jurnalistikani qo'llab-quvvatlash orqali davlat xizmatchilarining faoliyatini oshkora qilish kerak.

3. **Korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha ta'lim dasturlari:** Davlat xizmatchilari va fuqaro jamiyati uchun korrupsiyaga qarshi kurashish, etik normalar va

halollikni ta'minlashga qaratilgan doimiy ta'lim dasturlarini tashkil etish zarur. Bu, davlat xizmatchilarining axloqiy savodxonligini oshiradi va ularning faoliyatini yanada samarali va adolatli qilishga yordam beradi.

4. **Shikoyat qilish mexanizmlarini takomillashtirish:** Davlat xizmatchilari tomonidan halollikka oid buzilishlar yuzaga kelganida, fuqarolar uchun qulay shikoyat qilish mexanizmlarini takomillashtirish lozim. Masalan, elektron shikoyat tizimlarini yaratish va davlat xizmatidagi korrupsiya holatlariga tezkor reaksiya qilish imkoniyatini ta'minlash zarur.

5. **Jazo choralari kuchaytirish:** Davlat xizmatida halollikni ta'minlash va korrupsiyaning oldini olish uchun jazo mexanizmlarini kuchaytirish kerak. Jinoiy javobgarlikni kuchaytirish, shuningdek, o'z lavozimidan suiiste'mol qilgan xizmatchilarga nisbatan aniq va qat'iy chora-tadbirlar qo'llanilishi zarur. Bu, nafaqat korrupsiyaning oldini olish, balki davlat xizmatchilarining ijtimoiy mas'uliyatini oshirishga xizmat qiladi.

6. *Manfaatlar to'qnashuvi va ijtimoiy adolat*

Manfaatlar to'qnashuvi holatlari faqat davlat xizmatining samaradorligini kamaytirish bilan qolmay, balki ijtimoiy adolatni ta'minlashga to'sqinlik qiladi. Davlat xizmatchilari o'z shaxsiy manfaatlarini davlat manfaatlaridan ustun qo'ysalar, bu holat fuqarolarning davlatga bo'lgan ishonchiga zarar yetkazadi. Shuning uchun, manfaatlar to'qnashuvi holatlarining oldini olish uchun ijtimoiy adolat tamoyillariga asoslangan yondashuvlar yaratish zarur.

Ijtimoiy adolat, har bir fuqaroga teng imkoniyatlar yaratishni, davlat xizmatchilarining o'z faoliyatlarida faqat umumiy manfaatlarga asoslanishini ta'minlashni anglatadi. Manfaatlar to'qnashuvi holatlarining oldini olish uchun davlat xizmatida ishonchni mustahkamlash, shaffoflikni ta'minlash va korrupsiyaning oldini olishning birinchi qadami sifatida, ijtimoiy adolat tamoyillarini amalga oshirish kerak.

Xulosa

Davlat xizmatida halollik, manfaatlar to'qnashuvi va etik normalar masalasi davlatning samarali boshqaruvini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Halollik, faqat etik normalarga rioya qilish, balki davlat xizmatchilarining shaxsiy manfaatlari va jamoat manfaatlari o'rtasidagi to'qnashuvni oldini olish orqali amalga oshiriladi. Manfaatlar to'qnashuvi va korrupsiyani oldini olish uchun, halollikni ta'minlashda qat'iy qonunlar, jazo mexanizmlari, shaffoflik va jamoat nazorati muhim o'rin tutadi.

Shuningdek, davlat xizmatchilarining etik normalarga rioya qilishini ta'minlash uchun ta'lim dasturlari, korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha samarali mexanizmlar va shikoyat qilish tizimlarini takomillashtirish zarur. Ijtimoiy adolat tamoyillariga asoslangan yondashuvlar orqali davlat xizmati tizimida halollikni kuchaytirish, fuqarolar va davlat o'rtasidagi ishonchni mustahkamlash va korrupsiyaning oldini olishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risidagi qonun (2017).
2. O'zbekiston Respublikasi Davlat xizmatchilari haqidagi qonun (2019).
3. "Transparency International" (2021). Korrupsiyaga qarshi kurashish: global ko'rsatkichlar.
4. Tursunov, U. A. (2020). "Davlat xizmati va korrupsiyaga qarshi kurashish masalalari."
5. Shamsutdinova, F. T. (2021). "Etik normalar va davlat xizmatining samaradorligi."

GLOBAL SCHOLARS
SCIENTIFIC PUBLISHING

